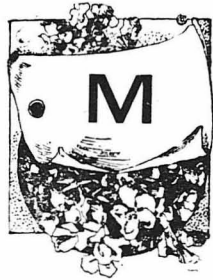

ΜΕΤΑΒΥ ΘΥΓΑΔΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟΥ Κ. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΔΟΥ

Η ΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΗΡΩΟΣ ΤΗΣ ΑΛΑΜΑΝΑΣ

(“Αγνωστές πληροφορίες για τον Άβελαικο Διάκω”)

Θ'.
 ΕΤΑ τὸν λόγο πὸν ἐξεφώνησε ὁ Διάκος ἀπὸ τὸν ἐξώστη τῆς Μητροπόλεως τῆς Λεβαδιάς, ὁ κληρὸς κ' οἱ προύχοντες, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἀπολόφορους, κατευθύνθησαν ἐπὶ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, κ' ἐκεῖ, ΕΠΙΣΗΜΑ περὶ ἠψόθηρε κ' εὐλογήθηρε ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως. Παρευρέθησαν κατὰ τὴν τελετὴν ὁ μητροπολίτης Ἀθῶνων Διονύσιος, ὁ Ἀμφοίσης Νεόφυτος κ' ὁ Ἀταλάντης Ἡσαΐας. Τὴν ἴδια μέρα ἀνέλαβαν τὰ νέα τοὺς ἀξιώματα ὁ προσετώτες καὶ διορίστηκαν ὁ νέος κατεπαναίος, Ἀνομόστηκαν «επτακοσίουαρχοὺς» ὁ Βούστος, Λάπτας, Τριανταφυλλίνας καὶ Σμαρέσης, «ΚΟΛΟΝΕΛΟΣ» δέ, γενικῶς δηλαδὴ ἀρχηγὸς τῶν ἀρματωλῶν, ἀναστράφηκε ὁ Ἀθανάσιος Διάκος. Ὁ Διάκος τότε ἀνέτειλε καὶ τὴ σημαία του. Ἦταν ἀπὸ χρώμα λευκὸ κ' ἔφερε ἐπὶ τῇ μὲν πλευρᾷ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐπὶ τῇ ἄλλῃ τῇ οἴκῳ τῆς «Φιλίας» Ἐταιρείας: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ. Ὁ Διάκος εἶχε κ' ἰδιαιτέρη σφραγίδα, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀρματωλοὶ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τῆς ἐπαναστάσεως. «Εἶχε δὲ αὐτὴ, ἀναφέρει ὁ Βαλαωρίτης, ἐπὶ κεφαλῆς τὸν σταυρὸν, κάτωθι δὲ τὸν δικέφαλον Βυζαντινὸν ἀετὸν, κεκοσμημένον διὰ τῶν κεφαλαίων Ο. Θ. Ν. Κ., τοῦτέστι -Ο ΘΕΟΣ ΝΙΚΑ».

Μετά τὴν ἐπίσημη ἀναζήνησι τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Διάκος οὐτε στιγμὴν δὲν ἔμεινε ἀργός. Μὲ ὅλα τὰ μέσα, προσπάθησε νὰ στρατολογήσῃ ὅσο μποροῦσε περισσότερους πολεμιστὰς καὶ κατόρθωσε νὰ ὀδύσει μετὰ μερικῆς ἡμέρας ἄνω τῶν χιλιῶν. Μὲ τὸν σημαντικὸν αὐτὸν ἀριθμὸν μποροῦσε περὶ νὰ κινήθῃ ἀνετότητα. Καὶ πραγματικῶς ἀπέστειλε ἐπὶ τῆ Ἀταλάντῃ τὸν ἐξάδελφόν του Κοντοστάσιον μὲ 150 ἄνδρας, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐπολιόρησε τὴν πόλιν, τὴν ἐκυριεύσε. Ἐπίσης ἐπὶ Θήβα ἀπέστειλε τὸν Λάπτα μὲ 200. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Τούρκος ἀντιστάθρην κρατεῖς κ' ἀπόθησαν τοὺς πολιορκητὰς. Ἀλλ' ὁ Διάκος ἔστειλε νέες ἐνισχύσεις καὶ διέδωκε πῶς κ' αὐτὸς προκείται νὰ τοὺς ἐπιτεθῇ κ' ἔτσι ὁ Τούρκος παρεδόθησαν μὲ τὸν ὄρον νὰ μεταβῶν ἀνευχλητοὶ ἐπὶ φρούρον τοῦ Καρακιοινοῦ, ἀπέναντι τῆς Χαλκιδίδος. Ἡ Ἄμφισσα τέλος, στίς 8 Ἀπριλίου, παραδόθησαν ἐπὶ Πανουριά. Δὲν ὑπελείπεται περὶ παρὰ ἡ Ἰγιάτη κ' ἡ Βουδωνίτσα, ἄνω ὀλάκρηος ἡ Βοιωτία μὲ τὴ Φωκίδα καὶ τὴ Λοκίδα ἔξακαριαστοὺν ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ὁ Διάκος, θέλοντας νὰ καταλάβῃ καὶ τὰ ἴδια αὐτὰ φρούρα, ἐνόθηρε μετὰ μὲ τὸν Δουβουνιώτη κ' ἄγοντες καὶ ὁ δὺδ ἔξακοσίους ἄνδρας, ἔφρασαν ἐπὶ Βουδωνίτσα καὶ τὴν ἐπολιόρησαν. Ἐκεῖ ἄφρασαν ἄρακτες δυνάμεις καὶ κατόπιν ἐποχώρησαν πρὸς τὸν Σπερχεῖο μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴ ΛΑΜΙΑ. Στὸ χωριὸ Κομποτάδες, τὴν 12 Ἀπριλίου, ἔφρασε κ' ὁ Πανουριάς κ' ἐνόθηρε μετὰ τοὺς. Ἀλλὰ πρὸ κάθε νέας ἐνδραχίας, ἀποφασίσθηκε ὅπως πολιορκηθῇ ἡ Ἰγιάτη. Ἐκάλεσαν λοιπὸν τὸν ἀρματολόγ Κοντογιάννη ὅπως τοὺς ἐνοχρήσῃ καὶ πᾶρῃ κ' αὐτὸς μέρος ἐπὶν πολιορκία, ἀλλὰ ὁ Κοντογιάννης ἀμφοβίαλε γιὰ τὸ σκόπευον τῆς ἐπαναστάσεως κ' ἀρνήθηκε. Δὲν ἤθελε νὰ διακυβεσθῇ τὰ κληρονομικὰ τὸν δικαιοῦματα ἐπὶ τὸ ἀρματολοκίον τῆς Ἰγιάτης. Τὸν κάλεσαν καὶ δευτέρη φορὰ καὶ τρίτη, καὶ τέλος, μόλις στίς 17 Ἀπριλίου, φάνηκε πῶς ἠνοχρήσε κ' ἔτσι ὅλοι ὁ ἀπαρχηγγοὶ τῆς Βοιωτίας, τῆς Φωκίδος καὶ τῆς Λοκίδος, ὁ Διάκος, ὁ Δουβουνιώτης, ὁ Πανουριάς, ὁ Κορινθῶς Τράκας, ὁ Κοντογιάννης κ' ὁ Σαρράκας, ἀδηγοῦντες διὰ χιλιάδες ἀπαρχηγγοὺς, ὤδεσαν πρὸς τὴν Ἰγιάτην τὸ πρωτὶ τῆς 18 Ἀπριλίου. Προεπέστησαν δὲ μοῖραν στρατοῦ ὑπὸ τὸν Κοινὰ Τράκα, ὅπως καταλάβῃ τὰ στενά τῆς Φούρκας κ' ἀποχωρήσῃ ἐνδεχόμενες βοήθειες. Καὶ τὸ μὲν σχέδιον εἶχε καλῶς μελετηθῆ. Ἀλλ' ἡ ἀναβλητικότης τῶσων ἡμερῶν, ὤδεσε τὸν ἀπατομένο χρονοὺς τοὺς Τούρκους ὅπως παρασκευάσων τὴν ἄμυνα τῆς Ἰγιάτης. Πολλοὶ ἀποδίδων τὴν ἀχώρησι τῆς πόλεως ἐπὶς συμβουλῆς καὶ τὶς ὑποδείξεις τοῦ Κοντογιάννη, πρὸς κρυφὰ διαμήνους στοὺς Τούρκους τὰ σχέδια τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' εἶπε ὁ Κοντογιάννης ὑπέβειθε, εἶπε μόνον τοὺς ὁ Τούρκος ἔλαβαν τὰ μέτρα ἐκεῖνα, τὸ γεγονός ἐνε πῶς ἡ ἀναβλητικότης τοῦ Κοντογιάννη ΕΚΡΙΝΕ τὴν πολιορκία τῆς Ἰγιάτης καὶ γενικώτερον ΕΒΑΡΥΝΕ ἀποτελεσματικὰ πάνω σ' ὀλόκληρη τὴν ἐπαναστάσει τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος.

Ἐπαυρότεροι ὁ Τούρκος τῆς Ἰγιάτης «ὠχύρωσαν τὰς δυνατὰτε-

ρας οἰκίας, ἀναφέρει σύγχρονη πηγὴ, τὸ ὀρολογεστάσιον, τὸ τζαμίον, τὴν ἐκκλησίαν, τοὺς πύργους καὶ ἄλλα μέρη, ἐφραξαν τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς στεναποὺς καὶ ἐξῆλθον οἱ πλείστοι πρὸς τὸν ὄρνακον τὸν προαστείου, προσμένοντες τοὺς ἐχθροὺς ἐντὸς τῶν ὀχυρωμάτων».

Ἀλλ' ἡ ὀρηματικότης τῶν Ἑλλήνων ἀνέτρεψε τὶς προσπάθειες αὐτές. Στὴν πρώτη ἐπίθεσι ὁ Τούρκος ὑπεχώρησαν καὶ μῆτρην ἐπὶν πόλιν. Ὁ Ἑλληνας ἔφασαν τότε τὸ προσεῖον καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἰγιάτης. Ἐπολιόρησαν δὲ καὶ τὰ ὀχυρωμένα σπιτια. Ἀλλ' οἱ Τούρκος ἀντιστάθρην μερὶ τῆς 18 Ἀπριλίου, ὅποτε ἐφρασαν πρὸς τὴ Λαμία τὰ πρῶτα φῶτα τῶν προφύλακῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Κιοσὲ Μεχμέτ καὶ τοῦ Ὀμεῖρ Βρυώνη. «Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 18 Ἀπριλίου, λέγει ἡ ἴδια πηγὴ, καθ' ἣν ὄραν ἐξεσθῆνεν ὁ πόλεμος, εἶδαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῆς πεδιάδος, κατὰ τὸ Διανοκλάδι, παμπλήθῃ πυρὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκθόντων ἐκεῖ διὰ νυκτός, καὶ φροθῆντες μὴ ἀποκλεισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐπακολοθῶντος ἱππικοῦ, ἀνεχώρησαν ἐπὶν ἐπαύριον, ὁ μὲν Κοντογιάννης εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ λοιποὶ ἀρχηγγοὶ εἰς Κομποτάδες, ἀφήσαντες τὴν πόλιν ἠμίκανστον». Ἀπὸ τοὺς Κομποτάδες ὁ ἀρχηγγοὶ κατέθρην πρὸς τὴ Χαλκιωμάτα κ' ἐκεῖ, ἀφοῦ συνεκοιμήθησαν, ἀποφασίσαν ὅπως κλείσων τοὺς ὀδοὺς καὶ τὰ στενά πρὸς τὸν ἐφεῖρον πρὸς τὴ Φωκίδα καὶ τὴ Βοιωτία. Στίς 19 Ἀπριλίου ἔφρανε νέον συμβούλιον τῶν ἀρχηγγῶν κ' ἀποφασίσθηκε ὀριστικῶς ὅπως ἀμυνθῶν ἐπὶν γοαμῆν τοῦ Σπερχεῖο κ' ἴδιως στοὺς γύρω τῶν γεφυρῶν τῆς ΑΛΑΜΑΝΑΣ καὶ ΦΡΑΝΤΖΗ λόφους.

Ἡ διάταξι τῆς ἀμύνης εἶχε ὄς ἐξῆς κατὰ τὴν ἐπιτόπια ἐρεῖνα τοῦ Γ. Κοῦμου: Ὁ Ἰωάννης Δουβουνιώτης κατέλαβε τὴν πρὸς δυτικὰς γέφυρα τοῦ Φραντζῆ, οἱ ὑπαρχηγγοὶ τοῦ Διάκου Καλιόβας καὶ Μπακογιάννης καὶ ὁ Ἀναγνώστης Καλιόβας τῆς γέφυρας τῆς Ἀλαμάνας, ὁ δὲ Διάκος τὴν ἀντικρὴ τῆς γεφυρας κλειτὸν τοῦ Καλιόβου, κοντὰ στοὺς πρῶτοδας αὐτοῦ καὶ ἄνω μερὶ Λαμιάστας καὶ Χαλκιωμάτας, κάτω δὲ μερὶ τῶν πλησίον τῆς Ἀλαμάνας λόφους. ΠΟΥΡΙΑ καλοῦμενον. Ὁ Πανουριάς τὴν πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ τὸν Μουσταφάμη Χαλκιωμάτων, πλησίον τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς ΓΡΑΒΙΑΝ καὶ ὁ Κοινὰς Τράκας τὸ Μουσταφάμη. Κ' ὁ μὲν Δουβουνιώτης παρῆταξε 400 ἄνδρας, ὁ Διάκος 500, ὁ Πανουριάς 600 κ' ὁ Κοινὰς Τράκας 250 ἦτοι συνολικῶς ὁ Ἑλληνας παρῆταξεν χιλίους ἐπτακοσίους πενήτη στρατιώτας. Ἀλλ' ἀπ' αὐτοὺς οἱ περισσότεροι ἦσαν ἀντιπροβόλοιμοι καὶ κακῶς ὀπλισμένοι. Μόνον τριακοσίους μποροῦσε νὰ θεωρήσῃ κατεῖς ὅς τὴν πραγματικὴ δύναμι, πρὸς παρῆταξεν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ μέρῃ τῆς Ἀλαμάνας. Ἀπέναντι τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν δυνάμεων ὁ Τούρκος εἶχαν ὀχτὸ χιλιάδες πεζοὺς καὶ ὀτακοσίους ἱππεῖς. Ὄρηστον το δὲ οὐσιαστικῶς ἀπὸ τὸν Ὀμεῖρ Βρυώνη, ἔνα ἀπὸ τοὺς πῶς πεπειραμένους, δραστηριοὺς καὶ πεισιμονας στρατηγγοὺς τῆς Ἀλβανίας.

Ὁ Κιοσὲ Μεχμέτ.

Καὶ πραγματικῶς, ἐνὸ μόλις στίς 9 Ἀπριλίου ἐξεκίνησαν ὁ Τουρκικὸς στρατὸς 19 τοῦ μῆρὸς ἔφρασε ἐπὶ Λαμία κ' εἰθὺς ἀμέσως ὤδεσε πρὸς τὰ ἐμπρός, διαλύσας τὴν πολιορκία τῆς Ἰγιάτης. Παρουσιάσθη δὲ τὴν 21ην Ἀπριλίου ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν Θεμοκωπιδῶν. Τὴν αὐγὴν, τέλος, τῆς 22 Ἀπριλίου ἐφρασαντῆκε ἡ κυρία δύναμις τῶν Τούρκων ἐπὶν γέφυρα τοῦ Φραντζῆ. Κ' ὁ μὲν Ὀμεῖρ Βρυώνης ὤδηγησε τοὺς Τουρκαλβανοὺς καὶ τοὺς Μακεδόνας, ὁ δὲ Μεχμέτ Πασὰ τοὺς Ἀσιανούς. Ἡ μάχη ὀρησαν ἀμέσως μετὰ τὴν πρωτὴν προσεχὴ τῶν Τούρκων.

Ὁ ἐπιζῆσας ἀπαρχηγγὸς καὶ φιλῆτονος τοῦ Διάκου Κοινὰς Τράκας, ὅς ἐξῆς διηγῆθηκε ἐπὶν Ὄθανα τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τῶν Τούρκων καὶ τὴν τελευταία σινοικλία του μὲ τὸν Διάκο: «Ἐμμένον ἐφριπποὶ ἐπὶ σιδηροφάραν ἱππιον ὑπὸ τὴν πλάτανον τοῦ χειμάρρου Πλατανιά, ἐνὸ ἐπιπτεν ἀδιαιετῶσως πηλὴ βροχὴ καὶ διολοθῆεν περὶ τῆς μάχης. Ὅτε ἰδόντες τοὺς πέραν τοῦ Σπερχεῖο κατεχομένους Τούρκους πρὸς τοὺς ἐν Ἀλαμάνῃ ὀχυρωμένους Ἕλληνας, μὴ ἐλέποντες τοὺς ἐκ τῆς γεφυρας Φραντζῆ καὶ τοῦ Ὄδρου διεχομένους, ἀνὰ τῶν πικνῶν λευκῶν καὶ ἰτιῶν δάσους, ἐσπεύσαμεν πρὸς τοὺς στρατιώτας μας. Τότε ὁ μακαρῆτης Διάκος εἶπε:

— «Τράκα, οἱ Τούρκος εἶνε πολλοὶ. Ἀλλ' εἰδὸ θὰ πεθάνωμε. Δὲν θ' ἀφήσωμε τὴν Ἀλαμάναν».
 — «Δὲν θὰ τὴν ἀφήσωμε», εἶπε κ' ὁ Τράκας, κ' ἔσπευσαν πρὸς τὰς θέσεις των.

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΔΟΣ